

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีค่าของชาติ ซึ่งจะต้องเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพ เพื่อเป็นผู้สืบทอด วัฒนธรรมและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ ตลอดจนเป็นผู้รับผิดชอบต่อสังคมในอนาคต วัยเด็กเป็นวัย ที่ควรได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มีพัฒนาการไปในทางที่เหมาะสม โดยการให้ความรักความอบอุ่น ความปลอดภัย และการ เอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้เด็กยังควรได้รับการปกป้องคุ้มครอง ให้พ้นจากการถูกละเมิดสิทธิ ถูก ทอดทิ้ง ถูกทารุณข่มเหง ถูกเอารัดเอาเปรียบ และถูกขายเป็นสินค้า (สมาคมสวัสดิการเด็กในประเทศไทย, 2530)

แต่ในปัจจุบันปัญหาของเด็กยังคงมีมากมาย และเป็นปัญหาละเอียดอ่อน มีสาเหตุ สืบเนื่องมาจากปัจจัยทั้งทางด้านโครงสร้างของสังคม และระบบจิตสำนึกของบุคคลในสังคม เมื่อผนวกกับปัจจัยทั้งทาง ด้านความอ่อนด้อยทางสรีระ และการขาดประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ชีวิตของเด็ก เด็กในฐานะผู้เยาว์จึงตก เป็นฝ่ายถูกระงับจากสังคม อย่างไม่อาจปฏิเสธได้ ปรากฏการณ์ทางสังคมเกี่ยวกับปัญหาเด็กจึงเป็นเครื่องชี้ โน้มนามกลับให้เห็นว่าสังคมนั้นกำลังเป็นสังคมที่มีปัญหา (โอวาท สุทธนารักษ์, 2531)

ความเป็นมา

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้เปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาประเทศจากการ พัฒนาเกษตรกรรมในชนบทมาส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าและอุตสาหกรรมเพื่อส่งออกแทน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ในชนบท ต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรและปัญหาความยากจน (Amara Pongsapich, 1994) การพัฒนาเศรษฐกิจให้ทันสมัย แบบทุนนิยมผูกขาดและกึ่งผูกขาด ก่อให้เกิด การกระจายทรัพย์สินและรายได้ที่ไม่เป็นธรรมในกลุ่มชนต่าง ๆ เด็กจากครอบครัวที่ยากจนได้รับสิทธิและ โอกาสน้อยกว่าเด็กอื่น ๆ ในทุกด้าน (วิทยากร เชียงกุล, 2533)

อันที่จริงการใช้แรงงานเด็กในประเทศไทย เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยสุโขทัย รูปแบบหลักของการใช้แรงงานเด็กในสมัยนั้นคือ การใช้เป็นแรงงานทาสและใช้ ในด้านเกษตรกรรม (สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2529) แต่ในระยะสองทศวรรษที่ผ่านมา อัตราการเพิ่มของประชากรมีผลให้ที่ดินซึ่งมีจำกัด มีความหนาแน่นมากขึ้น โครงสร้างของการจ้างงานและรายได้ของชาวชนบทเปลี่ยนไปมาก ชาวชนบทส่วนหนึ่งซึ่งเคยประกอบอาชีพการเกษตร หันมาประกอบอาชีพนอกการเกษตรมากขึ้น เกษตรกร และสมาชิกของครัวเรือนบางรายได้กลับมาเป็นลูกจ้างนอกไร่ของตนเอง ในลักษณะการทำงานเป็นลูกจ้างในภาคเกษตรกรรม บางกลุ่มจะทิ้งถิ่นฐานไปทำมาหากินในท้องถิ่นอื่น การเปลี่ยนแปลงของกำลังแรงงานในภาคเกษตรกรรม และนอกภาคเกษตร ในจำนวนที่เพิ่มขึ้นนี้ นับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ต้องให้ความสนใจ (สภาที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งชาติ, 2529) โดยเฉพาะปัญหาแรงงานรับจ้างในภาคกลางและภาคเหนือ ต้องนับว่าเป็นปัญหาที่รุนแรงมาก แรงงานรับจ้างซึ่งมีอยู่แล้ว จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีกมากในอนาคต (ปรีชา เปี่ยมพงษ์สานต์, 2537)

จากสถิติผลการสำรวจแรงงานทั่วราชอาณาจักรช่วงปี พ.ศ. 2528-2531 ที่ผ่านมา (ตารางที่ 1) แสดงให้เห็นถึงจำนวนประชากรเด็กที่ลดต่ำลงมาโดยลำดับ แต่กำลังแรงงาน เด็กวัย 11-14 ปี ไม่ได้ลดลงตามสัดส่วนของประชากร ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่า สัดส่วนของเด็กทำงานต่อประชากรเด็กในวัยเดียวกัน ในช่วง พ.ศ. 2530-2531 จะเป็น 1 ต่อ 5 และในปี 2532 สัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงเป็น 1 ต่อ 4 ซึ่งแสดงว่าในจำนวนเด็กทุก ๆ 4 คนจะมีเด็ก 1 คนที่ต้องทำงานหาเลี้ยงชีพ

คนมักเข้าใจว่า เด็กทำงานภาคเกษตรส่วนใหญ่ทำงานในไร่นาตนเอง หรือช่วยงานพ่อแม่ และคงมีปัญหาน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับแรงงานในเขตเมือง แต่ในสภาพความเป็นจริงแม้ส่วนใหญ่จะเป็นการทำงานช่วยพ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับในแง่สัดส่วนก็ใช้แต่สัดส่วนนี้นับวันจะเปลี่ยนไปคือ มีการทำการเกษตรเพื่อการค้า และส่งออกมากขึ้น และค่านิยมของคนเห็นแก่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจส่วนตัวมากขึ้น ทำให้พ่อแม่บีบให้ลูกต้องทำงานหนักมากขึ้น โดยไม่ได้รับค่าจ้าง ประกอบกับมีการเกิดขึ้นของฟาร์มขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และการล้มละลายของเกษตรกรรายย่อย และการเพิ่มขึ้นของแรงงานรับจ้างในภาคเกษตร เพิ่มขึ้นตามลำดับ ถึงแม้ว่าจะไม่มีตัวเลขละเอียดว่า แรงงานภาคเกษตรเป็นแรงงานเด็กสัดส่วนเท่าไร แต่เนื่องจากเด็กเป็นแรงงานราคาถูกและภาคเกษตรเป็นภาคที่ทำกำไรต่ำกว่าภาคอุตสาหกรรม เข้าใจว่าจะมีการใช้แรงงานเด็กเป็นสัดส่วนมากพอสมควรทีเดียว (วิทยากร เชียงกุล, 2533)

ตารางที่ 1 จำนวนผู้มีงานทำในช่วงอายุ 11-14 ปี จำแนกตามสาขาอุตสาหกรรม

(หน่วย : พันคน)

สาขาอุตสาหกรรม	2528	2529	2530	2531
1. เกษตรกรรม	840.2	879	933.1	1,030.4
2. เหมืองแร่	1.1	3.7	0.4	0
3. อุตสาหกรรม	37.1	35.6	37.3	40.5
4. ก่อสร้าง	3.7	3.9	3.2	5.9
5. การค้า	48.4	53.2	60	63.3
6. การคมนาคม	1.8	0.5	0.6	0.8
7. การบริการ	37.3	41.1	45.8	34.3
รวมผู้มีงานทำ	969.6	1,017.0	1,080.4	1,152.2

กำลังแรงงาน	1,072.3	1,066.8	1,165.2	1,179.5*
ประชากร	4,928.6	4,924.6	4,925.7	4,895.6
ผู้มีงานทำ/ ประชากร (ร้อยละ)	19.7	20.7	21.9	24.0

ที่มา : ข้อมูลจากทะเบียนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ, รายงานการสำรวจแรงงานทั่วราชอาณาจักร รอบที่ 2 ปี 2528-2531

* ตัวเลขจากการสำรวจรอบที่ 3 ปี 2528-2531

งานวิจัยที่เกี่ยวกับแรงงานเด็กในภาคเกษตรกรรมมีน้อยเท่าที่พบรายงานว่าเด็กในภาคเกษตรกรรมที่สำรวจ ร้อยละ 59 ถูกพ่อแม่เขียนติ ร้อยละ 62 ได้รับอุบัติเหตุจากการทำงานโดยเฉพาะถูกมีดบาดและบาดเจ็บจากอุปกรณ์การเกษตรอื่น ๆ ร้อยละ 41.6 มีความรู้สึกเบื่องานที่ทำอยู่และอยากเปลี่ยนงาน (Saisuree Chutikul, Twisuk Punjeng, Nisa Xuto, 1987)

จากการสำรวจการจ้างงานของแต่ละสาขาเศรษฐกิจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (ตารางที่ 2) พบว่า แรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาเท่านั้น เมื่อเทียบกับระดับการศึกษาของแต่ละสาขาเศรษฐกิจแล้ว ภาคเกษตรมีการศึกษาต่ำที่สุดคือ จบประถมศึกษา ร้อยละ 85.6 ในปี 2529 และ ร้อยละ 82.8 ในปี 2534

การที่กำลังแรงงานในภาคเกษตรประกอบด้วยแรงงานเด็ก และส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาต่ำเช่นนี้นับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง และสมควรได้รับความสนใจทั้งจากการทำวิจัย และความคุ้มครองจากกฎหมายแรงงาน ในด้านสภาพและปัญหาการทำงานปัญหาคุณภาพชีวิตโดยเฉพาะในด้านการศึกษาและการพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อพัฒนาแรงงานเด็กเหล่านี้ให้มีระดับคุณภาพชีวิตดีขึ้น และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

จังหวัดอุดรธานีก็เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแรงงานรับจ้างในภาคเกษตรกรรมเป็นจำนวนมาก เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศ มีพื้นที่ 4,889,120 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.62 ของพื้นที่ภาคเหนือ มีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีประชากรจำนวน 478,091 คน (30 ธันวาคม 2537) (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุดรธานี, 2538) ความหนาแน่นเฉลี่ย 61 คนต่อตารางกิโลเมตร มีประชากรที่อยู่ในวัยแรงงาน (อายุ 13 ปีขึ้นไป) จำนวน 272,766 คน หรือประมาณ ร้อยละ 58.72 และทำงานในภาคเกษตรกรรม 151,902 คน หรือร้อยละ 55.92 ของคนวัยแรงงาน (สำนักงานแรงงานจังหวัดอุดรธานี, 2537) ผลผลิตรวมของจังหวัด พบว่า มูลค่าในภาคเกษตรกรรมจะมีสัดส่วนมากที่สุดคือ ประมาณ 20 % จึงพอสรุปได้ว่า ภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรมค่อนข้างมาก แต่อย่างไรก็ตาม การผลิตในภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำไร่นายังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร วิธีการผลิตไม่ทันสมัย และต้องอาศัยธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต (สำนักงานจังหวัดอุดรธานี, 2536)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 สัดส่วนการจ้างงานของแต่ละสาขาเศรษฐกิจ จำแนกตามระดับการศึกษา (หน่วย : ร้อยละ)

ระดับการศึกษา	ประถม	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษา ตอนปลาย	อาชีว	มหาวิทยาลัย	อื่น ๆ	รวม
รวมทุกสาขา							
2529	85.6	5.4	1.7	2.3	2.5	2.4	100
2534	82.8	6.3	2.5	2.6	3.7	2.0	100
เกษตร							
2529	96.3	2.4	0.6	0.3	0.1	0.3	100
2534	95.2	3.1	0.9	0.4	0.2	0.2	100
เหมืองแร่							
2529	78.3	12.1	1.0	4.0	4.5	0.0	100
2534	67.9	15.5	10.6	0.6	5.4	0.0	100
อุตสาหกรรม							
2529	78.6	10.3	3.8	3.4	2.8	1.3	100
2534	73.5	10.9	4.6	5.2	4.8	1.1	100
ก่อสร้าง							
2529	80.0	11.2	1.3	5.5	1.5	0.3	100
2534	84.0	7.8	1.9	3.0	2.8	0.5	100
การค้า							
2529	72.0	9.7	3.6	6.8	6.0	1.9	100
2534	66.6	11.2	5.3	5.9	9.3	1.7	100
ขนส่ง							
2529	65.9	12.1	3.6	5.0	10.0	3.4	100
2534	65.6	11.0	7.7	7.6	6.6	1.7	100
บริการ							
2529	43.4	13.7	4.8	8.7	11.6	17.7	100
2534	44.6	12.3	5.3	7.2	15.7	15.1	100

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานผลการสำรวจแรงงานที่ราชอาณาจักรรอบ 2 ปี

จังหวัดอุตรดิตถ์ มีเนื้อที่ปลูกอ้อยประจำปี 2537/38 จำนวน 73,254 ไร่ นับว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญซึ่งทำรายได้ให้กับเกษตรกรของจังหวัดอุตรดิตถ์ประมาณปีละ 300-400 ล้านบาท (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุตรดิตถ์, 2537) รายได้เงินสดเกษตรกรจากการปลูกอ้อย ต่อครอบครัว ในปี 2534/35 ของจังหวัดอุตรดิตถ์ 4,793.46 บาท เป็นอันดับที่ 4 ของภาคเหนือ ซึ่งมีรายได้เงินสดเกษตรกรจากการปลูกอ้อยเฉลี่ยต่อครอบครัวเพียง 2,571.30 บาทเท่านั้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2536) จังหวัดอุตรดิตถ์มีผลิตรายได้ 210,440.09 ตัน ในปี 2537/38 น้ำตาลที่ผลิตได้จัดส่งออกจำหน่าย ต่างประเทศประมาณ 70 % ที่เหลือจำหน่ายทั่ว ๆ ไปในประเทศ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดอุตรดิตถ์, 2538) และจากรายงานภาวะเศรษฐกิจในปี 2535 พบว่า ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกน้ำตาลอันดับที่ 2 ของโลก รองจากประเทศคิวบา (ธนาคารกสิกรไทย, 2536)

จากการที่จังหวัดอุตรดิตถ์มีรายได้จากการปลูกอ้อยเป็นมูลค่าที่สูงและมีพื้นที่เพาะปลูกอ้อยเป็นจำนวนมากนี้เองจึงมีแรงงานเด็กมารับจ้างทำงานในไร่อ้อยเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังขาดแคลนแรงงานในบางเวลาต้องจ้างแรงงาน ในฤดูที่บอ้อยต้องอาศัยแรงงานจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

งานในไร่อ้อยเป็นงานหนัก ในไร่อ้อยอากาศร้อน ไร่อ้อยทำให้คัน และบาดเจ็บ อ้อยที่มีดรวมกันแต่ละมัดมีน้ำหนักมาก และเด็กที่รับจ้างทำงานต้องเสี่ยงอันตรายจากอุบัติเหตุในการใช้เครื่องมือ เช่น มีด พร้า เป็นส่วนใหญ่ ต้องใช้เวลาเกือบทั้งวันในการทำงานอยู่ในไร่ ซึ่งห่างไกลจากชุมชน แรงงานเด็กที่รับจ้างทำงานในไร่อ้อยจึงขาดโอกาสในการศึกษา และพัฒนาทักษะอาชีพ ต้องทำงานหนักเกินกว่าวัย ได้รับการอาหารไม่เพียงพอ จึงส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย และการเจริญเติบโตของร่างกาย ไม่ได้รับข่าวสารข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ ไม่มีเวลาเล่นกีฬา หรือชมมหรสพ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ จึงสรุปได้ว่าแรงงานเด็กภาคเกษตรกรรมที่รับจ้างทำงานในไร่อ้อยขาดโอกาสที่จะพัฒนาตนเอง ทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจ ด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม จึงทำให้มีคุณภาพชีวิตต่ำ โดยเฉพาะแรงงานเด็กภาคเกษตรกรรมที่อพยพมาจากที่อื่น นอกจากต้องตกอยู่ในภาวะยากลำบากเช่นเดียวกับแรงงานเด็กภาคเกษตรกรรมที่รับจ้างทำงานในไร่อ้อยทั่วไปแล้ว ยังต้องจากพ่อแม่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อนและสังคมที่คุ้นเคย มาพักอาศัยอยู่กับนายจ้างซึ่งเป็นคนแปลกหน้า อาศัยอยู่ตามเพิงที่นายจ้างปลูกให้อยู่ชั่วคราว ไม่ถูกสุขลักษณะ ไม่มีหมอนมุ้ง และขาดแคลนน้ำสะอาดสำหรับดื่มและใช้ จึงถือได้ว่าในกลุ่มแรงงานเด็กภาคเกษตรกรรมที่อยู่ภาวะยากลำบาก แรงงานเด็กภาคเกษตรกรรมที่อพยพจะอยู่ในภาวะที่ยากลำบาก และมีคุณภาพชีวิตต่ำที่สุด

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานเด็กเหล่านี้ จะอาศัยสภาวะความต้องการพื้นฐานของเด็กเป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาเด็ก เพราะเด็กทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนอง ขั้นพื้นฐานเพื่อให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นไปอย่างรอบด้าน และเพื่อให้การพัฒนาบรรลุถึงศักยภาพของความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ เด็กทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาตามหลักการดังกล่าว

จากสภาพการณ์และปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า แรงงานเด็กภาคเกษตรกรรม ซึ่งมีจำนวนเป็นสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ กำลังตกอยู่ในภาวะที่ยากลำบาก มีคุณภาพชีวิตต่ำ ขาดการเอาใจใส่จากองค์กรของรัฐและเอกชนประกอบกับยังมีผู้ให้ความสนใจเกี่ยวกับแรงงานเด็กด้านเกษตรกรรมน้อยมาก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาและเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานเด็กภาคเกษตรกรรมที่รับจ้างทำงานในไร่อ้อยในจังหวัดอุตรดิตถ์และแรงงานรับจ้างที่อพยพมาจากที่อื่นว่ามีระดับคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็กแต่ละกลุ่ม ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพของเด็กเหล่านี้มากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานเด็กภาคเกษตรกรรมที่อพยพกับไม่ได้ อพยพ ในจังหวัดอุตรดิตถ์

สมมติฐานของการวิจัย

การที่แรงงานเด็กภาคเกษตรกรรมอพยพเข้ามารับจ้าง ทำให้ต้องมาอยู่ในสภาพแวดล้อมใหม่ เข้า สู้สังคมและเพื่อนกลุ่มใหม่ อีกทั้งยังมีสภาพความเป็นอยู่ที่ต่างจากเดิม ทำให้ขาดโอกาสในการศึกษา และ พัฒนาทักษะอาชีพ จึงคาดว่า แรงงานเด็กภาคเกษตรกรรมที่อพยพและไม่ได้อพยพจะมีระดับคุณภาพชีวิต เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม และพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 6 ด้าน คือ

1. ด้านการศึกษา
2. ด้านการพัฒนาอาชีพและแรงงาน
3. ด้านข่าวสารข้อมูล
4. ด้านสุขภาพและครอบครัว
5. ด้านคุณธรรมและหน้าที่พลเมือง
6. ด้านกิจกรรมการพัฒนาคลและศิลปวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ศึกษาแรงงานเด็กภาคเกษตรกรรมที่มีอายุระหว่าง 11-18 ปี เนื่องจาก จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า แรงงานเด็กภาคเกษตรกรรม อายุน้อยที่สุดเท่าที่สำรวจพบ คือ 11 ปี

และตามความหมายในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กของสหประชาชาติ พ.ศ. 2534 ได้กำหนดไว้ว่า เด็กหมายถึง ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี

2. การวิจัยครั้งนี้จะวัดระดับคุณภาพชีวิตแรงงานเด็ก ภาคเกษตรกรรมจากการสร้างและพัฒนา ตัวบ่งชี้ระดับคุณภาพชีวิตแรงงานเด็กภาคเกษตรกรรม แล้วแบ่งคุณภาพชีวิตแรงงานเด็กภาคเกษตรกรรม ออกเป็น 6 ด้าน คือ

1. ด้านการศึกษา
2. ด้านการพัฒนาอาชีพและแรงงาน
3. ด้านข่าวสารข้อมูล
4. ด้านสุขภาพและครอบครัว
5. ด้านคุณธรรมและหน้าที่พลเมือง
6. ด้านกิจกรรมการพัฒนาบุคคลและศิลปวัฒนธรรม

ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการในเขตจังหวัดอุตรดิตถ์ ดังนั้นข้อสรุปที่ได้จึงสามารถอธิบายสรุปได้ในขอบเขตที่ศึกษา และในพื้นที่ ที่มีลักษณะเหมือนกัน ก็สามารถสรุปพาดพิงได้เช่นกัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

แรงงานเด็กภาคเกษตรกรรม หมายถึง เด็กอายุระหว่าง 11-18 ปี ที่รับจ้างทำงานในไร่อ้อย ในเขตจังหวัดอุตรดิตถ์

แรงงานเด็กภาคเกษตรกรรมที่ไม่ได้อพยพ หมายถึง เด็กอายุระหว่าง 11-18 ปี ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดอุตรดิตถ์ และรับจ้างทำงานในไร่อ้อยในเขตจังหวัดอุตรดิตถ์

แรงงานเด็กภาคเกษตรกรรมที่อพยพ หมายถึง เด็กอายุระหว่าง 11-18 ปี ที่อพยพมาจากจังหวัดอื่น เพื่อมารับจ้างทำงานในไร่อ้อย ในเขตจังหวัดอุตรดิตถ์

คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตของเด็กในระดับที่เหมาะสมตามสภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็ก (สพด.) ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้ในสังคมหนึ่ง ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ

สภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็ก (สพด.) หมายถึง เกณฑ์สำหรับวัดความจำเป็นพื้นฐานของเด็กโดยเฉพาะ ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ 7 ด้าน คือ

1. ความต้องการด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย
2. ความต้องการด้านความแข็งแรงของร่างกาย

3. ความต้องการเกี่ยวกับพัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม
4. ความต้องการด้านการศึกษา
5. ความต้องการด้านวัฒนธรรม
6. ความต้องการในการเตรียมเข้าสู่อาชีพ
7. ความต้องการด้านสิทธิหน้าที่พื้นฐาน

ตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตแรงงานเด็กภาคเกษตรกรรม หมายถึง สิ่งชี้หรือแสดงสภาพและปัญหาของแรงงานเด็กภาคเกษตรกรรม ซึ่งประกอบด้วยตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตและเกณฑ์เป้าหมายในแต่ละตัวบ่งชี้ ซึ่งแสดงออกมาเป็นปริมาณตัวเลข ร้อยละ และสัดส่วน โดยแบ่งตัวบ่งชี้ออกเป็น 6 ด้าน เพื่อประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริง

การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียน กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นกิจกรรมการให้การศึกษาประเภทเพิ่มเติมนอกเหนือจากกิจกรรมการศึกษาในโรงเรียนปกติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้ตัวบ่งชี้ที่สามารถนำไปใช้ในการวัดระดับคุณภาพชีวิต แรงงานเด็กภาคเกษตรกรรม
2. ทำให้ทราบระดับคุณภาพชีวิตแรงงานเด็กภาคเกษตรกรรมที่อพยพในจังหวัดอุตรดิตถ์
3. ทำให้ทราบระดับคุณภาพชีวิตแรงงานเด็กภาคเกษตรกรรมที่ไม่ได้อพยพในจังหวัดอุตรดิตถ์
4. ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตแรงงานเด็กภาคเกษตรกรรมที่อพยพกับไม่ได้อพยพในจังหวัดอุตรดิตถ์
5. เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย วางแผน และบริหารงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน และงานด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้เหมาะสมกับแรงงานเด็กภาคเกษตรกรรมที่อพยพ และไม่ได้อพยพในจังหวัดอุตรดิตถ์
6. เพื่อเป็นข้อมูลและเกณฑ์ในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนและกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง